

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 5. maja 1855.

List 36.

Mnogoteri dobrovoljni sveti našim gospodarjem *).

Ni pametno, da nekteri umni in veljavni možje, ki bi lahko mnogo k umnišemu kmetovanju pripomogli, se zato obotavljajo h kmetijski družbi pristopiti, ker vsak družbenik na leto nekaj malega (2 fl.) plačevati mora. Tisti pa malo ljubezni do domovine razodeva, in tudi njegova šparovnost ni ravno hvale vredna, če on zavolj majhnih potroškov občinski prid pospešiti zanemarja. Smel bi pa tudi skorej porok biti, da slehern, ki se s kmetovanjem ukvarja, če se on vsako leto pri posvetovanji kmetijske podružnice znajde in še kakošne bukve kmetijskega poduka prebira, ki mu jih podružnica rada posodi, bo za tiste krajcarje kaj obilno odškodovan, ki jih on kot ud na leto odrajuje.

Kaj pa je poklic kmetijske družbe? Nje poklic je ljudi po deželi z umnišim kmetovanjem soznaniti, da bi si iz zemlje obilniše ali saj toliko pridelkov pridobivali, kolikor jih njih neogibljuje potrebe zahtevajo. O kmetovanji z danjih časov ni zadosti, da sin take kmetuje, kakor je kmetoval njegov oče ali pa ded, marveč je treba, da je on v tej reči bolj izurjen. Sveti očak Abraham je njega dni bil bogat; naj bi pa on zdaj na svet peršel, bi mogel drugači premoženja iskati, kakor ga je takrat iskal; zakaj on je stanoval v prostorni in rodovitni zemlji, kjer je svoje čede pasel, da so se morda še le res nekaj tednov na poprejšne pašnike vernile. Zdaj pa, ko so tisti kraji z ljudmi in vami napolnjeni, bi se javalne s čedo tako dalo kolobariti. Tudi naši spredniki, ki so marsiktero petico v žepu imeli, če bi se skozi tamne vrata groba h kmetovanju povernili, bi se mogli v kmetovanji marsikakošne stvari znovič učiti. Le zastran obleke bi nam bilo svetovati, da bi pri šegi naših starih ostali. Oni so si obleko iz domačih pridelkov omišljevali, ki je več let terpela in dobro varovala truplo marsiktere vremenske negode. Ako bi si pri naših sprednikih bil kakošen hlapčon sukno kupoval po 6 gold., bi bili vsi enoglasno terdili, da je prismojen, in če bi se bila kaka dekla v pajčolan zavijala, bi jo bile tovaršice s prismo do kerstile. Kolikor manj bi se potratilo, in koliko bi ljudem za neogibljuje potrebe dnarjev ostajalo, naj bi se oni le potrudili k pametni obleki po stari šegi iz domačih pridelkov se poverniti! Vsaki lahko spozna, če se le nekoliko okrog sebe ozrè, da vse okolščine, v kterih se najdemo dan današnji, neogibljuje tirjajo, da se umniši kmetuje; zakaj v naši deželi se je v 50 letih ljudstvo čez polovico pomnožilo, in ker ljudje razun natornih potreb si še obleke kupujejo iz pridelkov ptujih krajev, so se tudi potrebe za več kot polovico pomnožile.

Po meri večega števila ljudi bi se mogla tudi zemlja mnogo čez polovico razstegniti, da bi ljudje revšine in stisk zavarovani bili. Al to ni mogoče, ker zemlja svojo velikost stanovitno ohranjuje.

— Povsod semtertje še marsikak lep kos neobdelane zemlje leži, iz kterega se je dosihmal malo dobivalo vžitka, in ravno v takih ledinah tiče bogati zakladi, kterih je treba na dan spraviti. Tako je, na priliko, pri nas, med Blokami in Metljami, zal zaklad na lepi ravnini, kjer živina poleti žejo in lakoto terpi, in kterega se dozdej še nihče ni dotaknil. Lepo število molznih krav bi se lahko iz te ravnine v hlevih preživilo, ako bi se tu na podertijo starih malopridnih presoj vpeljalo umno kmetovanje, s kterimi bi se zemlja silila, v obilni meri za ljudi in živino iz svojega naročja darovati žlahnih pridelkov, od kterih dosihmal tu ni še sledú bilo.

Zemljo toraj silno silno nadleževati, da mnogo mnogo več in boljših pridelkov rodi, kakor bi jih ona sama po sebi donášala: se pravi umno kmetovati. Tisti pa, ki marljivo pazi, da nikdar več ne potroši, kot se s pridnim in razumnim kmetovanjem pridobiva, se brez ozira, ali je njegovo posestvo majhno ali veliko, priden kmet in razumen gospodar imenuje. Tak gospodar si zraven navadnih davšin ne bo še sam sebi družih nakladal in nepotrebnih pri hiši ne bo terpel. Umen gospodar ozir svojih travnikov in posebno svojih njiv nikdar ne bo pozabil tistega imenitnega vodila, ki veléva: da mora zemlja, kolikor se je od nje vžitka dobilo, toliko od drugod pomoči prejeti, kajti ona je molzni kravi podobna; če kdo kravo le molze, zraven pa ji slabo klajo daje ali da celó strada, ne bo le od nje malo in slabega mleka dobival, temuč bo tudi kravo zgubil. (Konec sledí).

Gospodarske skušnje.

Kako naj se koruzna slama rabi za presno klajo.

Gotovo je, da je ni presne (frišne) klaje, ki bi prekosila presno koruzno perje in stebila v tečnosti, posebno za molzno živino. Premlada pa ni tako dobra, ker je preveč vodena; večidel je tedaj prav, da se tako dolgo čaka, da cvesti začne. Do tega časa naj se poklada raji nemška (lucernska) ali pa navadna detelja. Če je bila koruza za klajo prav gosto sejana, niso stebila tako debele, da bi se ne mogle kositi; sicer pa je treba jo žeti ali s kratkim nožem rezati; koj potem se koruza, kolikor se je je našelo ali nakosilo, zveže v snopiče in s polja spravi. Vselej se mora, preden se ta slama živini poklada, razrezati na drobno tako, da je ta rezanica 3 do 4 pavce dolga. Če se je v jeseni še zmerzline bati, se mora vsa koruza pokositi ali požeti, v snopiče povezati in kakor žito v kozolce djati ali v síave (mandeljce) zložiti. Rujava farba, ki jo potem slama dobí, ne zmanjša nič njene tečnosti.

Poklada naj se pa živini takole: 1) Perja posebej in stebel spet posebej nikdar živini ne dajaj, če hočeš, da ti vse pride na dobro. 2) Same koruzne slame nikdar ne dajaj, ker to, kar ji gnjilca manjka, se mora s tretjino kake druge klaje nadomestovati, postavimo, z navadno nemško ali turško deteljo, grahorco itd., da je potem popolnoma tečna. Naj bolj

*) Iz govora, s kterim je predsednik kmetijske podružnice v Ložu, precastiti gosp. fajmošter Jož. Bevk, začel posvetovanje te podružnice 10. dan p. m. Vred.

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 9. maja 1855.

List 37.

Mnogoteri dobrovoljni sveti našim gospodarjem.

(Konec.)

Iz okolice naše kmetijske podružnice vsako leto nekaj gospodarjev gré, kakor pravimo, s trebuhom za kruhom, v horvaške gojzde. Oni res nekaj zaslužijo, tudi vernivši se tiste krajcarje večidel v hišni prid obernejo. Vendar poleg težavnega in nevarnega dobička, ki ga iščejo pozimi po ptujih gojzdih, jim pogostoma doma dvojen veči dobiček peté odnese:

Pervič je zima naj priličniša dôba za kmetijo kako orodje pripravljati, kakošno drevó saditi in drevje snažiti; z njiv kamnje odpravljati in travnike gleštati; za pomnoženje gnoja skerbeti; tudi je dobro, če imajo močno ilovne njive, gnoju peska pridevati; če so pa preveč pešene, je ilovca, parst in posebno cestno blato med gnoj primešavati, kaj ugodna reč. Le pri samem gnoji bi priden gospodar utegnail doma več pridobiti, kakor si marsikter na ptujem z velikim trudam prisluži.

Drugič: Pa še ena druga se rada pripetí, ako gospodar zapaša hišo po pol leta. Žena in otroci skozi dolgo zimo pogostoma nič dela nimajo. Z volno in predivom so le redko hiše kaj preskerbljene, mnogo otrok je tudi za cerkev brez potrebne obleke in obutve. Otroci mater le toliko ubogajo, kolikor se jim poljubi, in kjer nič dela nimajo, se po vasi klatijo, se zvečer zberajo v kakošne tamne hiše, kamor se rada vsa sodergera cele vasi steka, in tû se otroci nič dobrega, veliko veliko pa hudobnega v kratki dôbi kaj natanko naučé. Otroci, ki jih starši ubogati in delati ne učé, in ki se le poredkoma pošiljajo h kristijanskim naukom, so zlo termasti, jih delo in služba celó nič ne veselí, jih povsod neusmiljeno derví dolgčas, brez številne hudobije na-nje prežé in jim revšina tikoma za petami sledí. Kdo zamore ceniti vso škodo od te strani? Gospodar, ki je v gojzdu več nedelj brez božje službe prezimil, in kjer se posebno dobrega duha ni navzel, domú vernivši se, tudi pri svojih otrocih ukoreninjenih napak ne bo zaterl. — Pa tudi fantom ne koristi to gojzdarenje. Oni se spomladi vernejo domú iz horvaških gojzdov, in se nekteri z dobrimi zaslužki tako bahajo, da s tem vse druge mlajši, ki še doma ostajajo, popolnoma zbegajo, da res jamejo misliti, da so horvaški gojzde tisti presrečni kraj, kjer se med cedí. Njih zaslužek pa zgine kot sneg v poletni vročini. Oni si omislijo drago, blišečo, pa za kmetijski stan kaj slabo obleko. Kar jim še ostane, se zdaj urno očitno, pa tudi po skrivnih nečastljivih kotih zapravi, kjer se stare tako imenovane „prijateljske zaveze“, ki so nekoliko skorej rakovnaškim porokam podobne, v lastno in občinsko škodo ponove.

Za domače opravila ti mladenči niso nikdar posebno bili izurjeni; kader se pa enkrat naprašé z zaganjem gojzdnih hrastov, če niso dobro plačani in posebno pogostjeni, jih bolj mika postopati kakor delati. Oni čez pametnega kmeta, ki jim plačuje 20 kr. na dan in pa hrano daje, kakoršna delavcem gré, močno godernjajo, ker hočejo zlasti o košnji drage in

sladke pojedine imeti. Gospodinje, ki hočejo kaj veljati, takrat nakupijo cukra, iz štacun poberejo smokve, maslo in jajca se podražé. Marsikteremu gospodarju bi se tudi taka godila, če bi on senó prodal, bi bil pa za sladko hrano in plačilo delavcev slabo odškodovan. Kjer se pa tako godí, mora kmetijstvo na rakovo pot iti. — Pa tudi te baže delavci si nič ne opomorejo, ker imajo preveč davšin; kajti oni pogostoma celi dragi teden le za nedeljo delajo, in kader se pod jesen zopet na Horvaško napravljajo, mnogim hudo v kratice gré, da za popotnico na pósodo dobé.

Kako bi se ta krajna nadloga ozir kmetijstva in sploh blagostanja naše okolice, če ne popolnoma odpraviti, saj pomanjšati dala, bi pač treba bilo resnobno pomisliti! Kakor jaz mislim, bi se tukaj kmetijstvo mnogo poboljšalo, če bi se tisti, ki naravnost v beraštvo hité, in druge seboj vlečejo, od nevarne poti odvernili. Večidel fantje naše kmet. podružnice, ki na Horvaško hodijo, in tudi tû poleti služijo, vse proti zapravijo. Ali bi ne bilo pametno vse take fante pod oskerbništvo djati. Vsaki naj bi, ako ne popred, saj ko se iz Horvaškega domú verne, po 20, 30, 40 fl., po meri zaslužka, v roke oskerbništva odrajtal, da bi se tako za-nj za gotovo obrest dnar naložil. Kdor je kaj vreden, bo kaj zadovoljen; kdor je pa razvajen, bo sicer jezik brusil, pa bo vendar beraštva zavarovan in poslednjič tudi hvaležen. Tudi za kmetijstvo bi od tod velika pomoč izviral. Na to vižo bi se huda rana, zavolj ktere bo naša km. podružnica čedalje bolj slabela, močno pocelila. Ako je pa komu zoper to hudo bolezen kaki milši in ročnišči lek znan, naj ga blagovoli iz nagiba kristijanske ljubezni bratoljubno nasvetovati. V okrožji naše km. podružnice okoli 10.000 ljudi stanuje, pa ni dvomiti, da, če bi se umniše kmetovalo in po krajnih okolišinah gospodarilo, bi se jih še toliko preživilo in sicer v manjših stiskah memo zdanjih, zakaj:

Kjer hudi glad morí lenúha,
Raste pridnemu še dost' kruha.

Nova cesarska postava,

veljavna zunaj Dalmacije za vse dežele našega cesarstva, po kateri z ukazom od 25. aprila t. l. ministerstvo notranjih oprav predpisuje, kako smé ta ali uni gospodar svojega žebca za dnar spušati.

1. Vsak gospodar, ki želi svojega žebca spušati, si mora za to dovoljenje dobiti.

2. Take dovolivne pisma ali licencije dajejo cesarske okrajne (kantonske) gosposke; veljavne so vselej le za enó leto.

3. Imenovane gosposke pa smejo žebcarske licencije le potem dajati, ako je kak živinsk zdravnik ali za konjskega zdravnika poterjen kovač popred žebca preiskal in pismeno spričal, da je žebec zdrav, za pleme dober, in brez vsacega porderbljivega pogréska.

4. V teh licencijah mora žebec tudi natanko popisati biti, namreč: koliko je star, kako velik je